

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

תוכן

- א. מכאן שמסרבין לקטן ואין מסרבין לגדול.....1
- ב. ויאמרו אליו איה שרה אשתך ... כדי להבבה על בעלה ... כדי לשגר לה כוס של ברכה ... לימדה תורה דרך ארץ שישאל אדם באכסניא שלו והאמר שמואל אין שואלין בשלום אשה כלל על ידי בעלה.....2
- ג. גדול שלום שאפילו הקדוש ברוך הוא שינה בו.....4
- ד. השוכר את הפועל ואמר לו כאחד וכשנים מבני העיר ... משמנין ביניהם.....5
- ה. ואלו אוכלין מן התורה העושה במהובר לקרקע בשעת גמר מלאכה ובתלוש מן הקרקע עד שלא נגמרה מלאכתו ובדבר שגידולו מן הארץ.....6
- ו. אף כאן בפועל הכתוב מדבר.....8
- ז. בכרם רעך ולא בכרם נכרי ... גזל נכרי אסור.....8
- ח. בכרם רעך ולא של הקדש.....9
- ט. ואכלת ולא מוציץ ענבים.....10
- י. ולא ענבים ודבר אחר.....10
- יא. מה נפשך אוכל ופטור אף נפשו של פועל אוכל ופטור.....10
- יב. שבעך ולא אכילה גסה.....12
- יג. ואל כליך לא תתן בשעה שאתה נותן לכליו של בעל הבית אתה אוכל ובשעה שאי אתה נותן לכליו של בעל הבית אי אתה אוכל.....12

דף פז.

א. מכאן שמסרבין לקטן ואין מסרבין לגדול

כבר התבאר במסכת פסחים דף פז: על אף שהלכה היא שמי¹ שאינו ש"ע קבוע צריך לסרב מעט קודם שירד לפני התיבה. אם האומר לו שירד הוא אדם גדול, אינו מסרב לו כלל. שמסרבין לקטן ואין מסרבין לגדול. ובימינו

¹ שו"ע ונו"כ סי' נג מז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

שאיין עיקר תקנת הש"ץ אלא לאמירת קדישים וחזרת הש"ץ, ואיין בו משום שררה וכבוד, איין שום ענין לסרב גם לקטן².

אולם במקומות בהם תפילות שבת ויו"ט יש בהם משום כבוד יסרב מעט אם המבקש אינו אדם גדול בדרך זו, פעם ראשונה מסרב וכשיאמרו לו פעם שניה, מכיין עצמו כמו שרוצה לעמוד, ובפעם שלישית יעמוד.

בדבר שיש בו גסות ושררה מסרבין לגדול, אלא אם הוא בעל הבית וכנזכר. ולפיכך גם אם אומר לו אדם גדול לשבת במקום מכובד, או להיות גבאי על הצבור רשאי לסרב לו.

ב. ויאמרו אליו איה שרה אשתך ... כדי לחבבה על בעלה

... כדי לשגר לה כוס של ברכה ... לימדה תורה דרך

ארץ שישאל אדם באנסניא שלו והאמר שמואל איין

שואלין בשלום אשה כלל על ידי בעלה

כבר התבאר במסכת קידושין דף ע: שאיין שואלין בשלום³ אשה כלל אפילו ע"י שליח, ואפילו ע"י בעלה, אסור לשלוח לה דברי שלומים, ואפילו שלא לשלוח לה שלום, רק לשאול על שלומה גם זה אסור⁴. אבל מותר לשאול לבעלה איך שלומה אבל לא לאחר⁵, כמו שעשו המלאכים גבי אברהם ששאלו לאברהם [בראשית יח פסוק ט] איה שרה אשתך וגו'.

אם לא היתה בקו הבריאה מותר לכתוב תודיעני משלום אשתך⁶.

² תשובות והנהגות ח"א סי' קי"ב, שו"ת שבט הקהתי ח"ו סי' ס"ב, וכ"מ מאשל אברהם הנ"ל עיין שם.

³ שו"ע ונו"כ אבהע"ז כא ו

⁴ ח"מ שם ז

⁵ והטעם פשוט כי באולי האחר יגיד לה שפלוני שאל על שלומך ויבאו לידי חיבה אבל לשלוח אפילו ע"י בעלה אסור והכי איתא בהדיא בב"מ פ' השוכר דף פ"ז (דע"י אחר אסור לשאול בשלומה) דקאמר ע"י בעלה שאני משמע בהדיא מה שמותר על ידי בעלה אסור ע"י אחר ובב"ח הוה אחרים לבעלה והוא נגד הגמרא הנ"ל דאמרה בפ"י ע"י בעלה שאני ועיין בב"ח מ"ש דבתחלת האיגרת יכול לשאול בשלום זוגתו אך לבסוף אסור לכתוב ותאמר שלום לזוגתך. ח"מ שם ז ב"ש יג

⁶ ט"ז שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

והמנהג להקל בשאר מלות נימוס כגון צפרא טבא⁷, לומר לאשה, והקפידו רק בשאילת שלום⁸. וכן נהגו לאחל מזל טוב בשמחות⁹. ויש מצדדים להקל, אם אינו אומר שלום עליכם, אלא רק מילת שלום¹⁰.

ודוקא להקדים לשאול בשלום¹¹ אשה אסורו אבל הקדימה אשה ושאלה בשלומו מותר לו להחזיר לה שלום.

ומי שלבו לשמים, מותר מעיקר הדין לשאול בשלום אשה גם באמירת שלום עליך, או שלום עליכן, אבל בזמנינו קשה לסמוך ע"ז בלבד.

בן שואל לשלום אמו הנשואה לאביו חורגו, וכן אב לבתו הנשואה בלי שום חשש¹². וכן כלתו ואחותו נראה דאין איסור כלל בשאילת שלומם דלא שייך בהן קירוב דעת דדרך ארץ כן הוא שהאב שואל בשלום זרעו וחוב הוא עליו וכן אחיו לאחותו ועקרי העניינים האלה תלוי הכל לפי דעת ויראת שמים¹³.

המשגר כוס¹⁴ של ברכה לאשה שלא מדעת בעלה חייב מיתה, מפני שדעתו רבה עליה, ומפני שיצר הרע רבה עליה. וכן בני חבורה ששגרו כוס של ברכה לאשה שלא מדעת בעלה חייבין מיתה, מפני שדעתן רבה עליה, ומפני שיצרן רבה עליה.

⁷ ערוך השולחן אבן העזר סימן כא סעי' ח

⁸ עזר מקודש שם.

⁹ שאין זה בחינת סגנון שאלת שלום אשה שיש למנוע. רק הוא בקשת תפילה שיהי' למו"ט גם אל משפחת האם. שם

¹⁰ שכרך מזכיר מלת שלום בלבד, יתפרש שפיר שמתפלל כן על עצמו או על הכלל דעם בני ישראל כולם, ונמצא שאינו מחשיבה במה שאומר לה מלת שלום, וממילא שאין לחוש ע"י אמירה זו לקירוב דעת וחובה, כשם שאין חוששין לה באמירת ערב טוב או בוקר טוב. כנלענ"ד נכון סניף נוסף להתיר בנד"ד. שו"ת בצל החכמה חלק ה סימן מה ועיין שו"ת מנחת יצחק חלק ח סימן קכו

¹¹ שו"ת בצל החכמה שם

¹² נראה שבת בנו ובת בתו ולהלן ואם אביו ואם אמו ולמעלה לגבי יהוד שוה לבן ואם אב ובת וממילא כן הוא לגבי דרישת שלום כנ"ל וכן לגבי קטן וקטנה שאין בהם איסור יהוד שוה גבול זה גם כן לגבי הנ"ל לגבי דרישת שלום גם דדרישת שלום אסור גם ברבים מכל מקום בזה שווים יהוד ודרישת שלום זה לזה במכ"ש כנ"ל ורק לגבי מה שרבים עומדים שם בשעה ההוא וגם בעלה שאני דרישת שלום כי הוא קירוב הדעת ליומא אחרת מה שאין כן קטן וקטנה מותר. עזר מקודש שם.

¹³ ואם יצרו נכנע וכפוף לו ואין מעלה מינא בלבו כלל אין חשש בשאילת שלום [ריטב"א שם] ולכן מצינו באלישע שאמר למשרתו רויץ נא לקראתה ואמר לה השלום לך אך משם אין ראייה דע"פ הדיבור עשה הכל שהרי נביא היה וצ"ע מב"מ פ"ז. אלא דצ"ל מדכתיב בתורה למידין הימנה וא"כ גם מאלישע ראייה. ערוה"ש שם

¹⁴ מסכת כלה פרק א הלכה ה מובא במקור חיים יו"ד קצה נד ובדרכ"ת שם מז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ומי שאשתו¹⁵ נדה אסור למזוג לה כוס, ואפילו לגר ולשלוח כוס אסור, בין כוס של ברכה או כוס בעלמא כשמייוחד לה¹⁶, ואפשר דלא מהני שנוי.

אם אחר שותה אחרי ששתה הוא, מותר לשלוח לה¹⁷, ויש מחמירין¹⁸, וראוי להחמיר. ובכוס קדוש נוהגים שאם יש אחרים עמהם מוזג לכמה כוסות שאין זה מיוחד לה, ותקח כוס אחד בעצמה¹⁹, או ישתה אחר בנתיים לדעת המקילים, וכשאין אחרים מוזג מעט בכוס ולוקחת בעצמה, ואפילו כשהכוס עצמו מיוחד לה, ואם אי אפשר תשתה מהכוס שלו.

ג. גדול שלום שאפילו הקדוש ברוך הוא שינה בו

גדול השלום²⁰ שאף הקב"ה שינה בו ומותר ואפילו צוה לשנות ולהוסיף מפני השלום. ובמקום חשש מחלוקת אפילו עדיין לא התחיל הכעס מותר לשנות למנוע מחלוקת העלולה לקרות, ואפילו אם אין הוא מבעלי המחלוקת מותר לו לשנות כדי למנוע מאחרים לחלוק. וכן להביא שלום בין אדם לחבירו מותר להוסיף ולגרע כדי לחבבן זה לזה²¹.

ולפיכך מי שאמרה²² לו אמו עשה כך וכך אתה בני, ולבסוף בא אביו א"ל כך עשית מי אמר לך לעשות זה, לא יאמר לו אמי אמרה לי כן אם רואה שכועס אביו, פן יכעוס אביו על אמו, ופן יקללנה, נמצא שהוא גורם ומעלה

¹⁵ שו"ע ונו"כ יו"ד קצה יג

¹⁶ פי' בפרישה בשם הרשב"א לאפוקי היכא דקא שתה איהו ההוא כסא ושתיא איהי בתריה לית לן בה, עכ"ל, והיינו דכל האיסור כשמייוחד לה כוס שלם דאז נותן דעתו עלי, אבל אם הוא שותה מהכוס ואח"כ נותן לה שרי אפילו אם לא שתה אחר בנתיים, אמנם לשון המחבר משמע דבעינן שאחרים שותים בנתיים מדכתב ושתית איהי אבתריהו, דמשמע שהי' עוד אחר ששתה בנתיים, ולדברי הפרישה עדיף להניח כוס קדוש ששתה מאשר שימזוג לכוס אחר,

¹⁷ היעב"ץ (שאלת יעב"ץ ח"א סקב"ו) הוכיח מהגמ' כאן דהמלאכים שאלו אי' שרה אשתך כדי לשגר לה כוס של ברכה, אף על פי שאמרו שם שפירסה נדה ואסור לשגר לה כוס של ברכה, וע"כ דכשתו ביניהם שרי, ובשאלות אסרו גם בכ"ג וכתב היעב"ץ שאין למדים מדברי אגדה.

¹⁸ בפת"ש (סק"ד) כתב בשם שאילת יעב"ץ שם דאמנם עיקר ההלכה כהשו"ע דשרי, אך המחמיר שפיר עבד, וכן ראוי להחמיר כדעת השאלות דאפילו שתו אחרים ביניהם לא תשתה,

¹⁹ ובמקור היים סקנ"ד התיר אם האיש עם אחרים על השלחן מותר להאשה לשתות אחריהם אפי' אם האחרים שתו קודם ואח"כ בעלה ולא הפסיק אחר בין שתיית איש לאשתו נדה אפ"ה מותר לשלוח לה הכוס.

²⁰ משפטי השלום חלק אמת קנה פרק ד א

²¹ רמב"ם הלכות גולה ואבדה פרק יד הלכה יג

²² ספר חסידים שלו ועיין ערוה"ש יו"ד רמ מא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

עליו כאלו הוא עושה לה²³. על פי שאמת מה שאמרה האם והוא מצטער ורוצה לקללך אל תאמר לאביך שאמך צודק.

ד. השוכר את הפועל ואמר לו כאחד וכשנים מבני העיר ... משמנין ביניהם

השוכר את הפועל²⁴ ולא פסק עמו שכרו, נותן לו כפי מנהג המדינה²⁵, ובמקום שאין מנהג קבוע, שיש נותנים כך ויש נותנים כך, יד הפועל על התחתונה, ונותן לו כפחות שבשכירות²⁶, ואם התנה עמו כאחד או כשנים מבני העיר, נותן לו כשער הבינוני, והוא כמחצית ההפרש שבין הפחות לבין היותר שבשכירות בני העיר²⁷. כגון שהיתר הוא בשש והפחות בארבע, נותן לו המש²⁸.

²³ עלי קללתך בני אך וגומ' (בראשית כ"ז י"ג) מן הדין לא היה לך לומר עלי ולגלות שאני צויתך שמא יקללני. ואף

²⁴ שו"ע ונו"כ חו"מ שחא ב

²⁵ ובמקום שיש מנהג מסתבר שאע"פ שיש יחידים שנשכרים בפחות, הולכים אחר המנהג, ופשוט שלא רק בגובה השכירות הולכים אחר המנהג, אלא גם לענין שאר תנאי השכירות, כגון הטבות למיניהם המקובלים כיום, וכ"ש בתשלום תוספת יוקר שבודאי צריך ליתן כשערך דמי השכירות פוחת והולך, כתב בד"ג (כלל פב סימן לד) בשם שו"ת בית יהודה (חו"מ סימן ז) במי שהיה משרת בבית בעה"ב ולא פירש שכרו, וכאשר רצה לעזוב ביקש ממנו שכרו, ובעה"ב מוען שאדעתא לשלם שכר לא היה מתרצה כי אם ע"ד מזונותיו בשכרו, שחזקה שאין משרת עובד בשביל מזונות בלבד, וצריך לשלם לו שכרו כמנהג המדינה.

²⁶ קצה"ח (סימן שלט סק"ג) מדברי הריטב"א, ואפילו יש מיעוט שנומלים פחות, נותן כפי המיעוט, שאין הולכין בממון אחר הרוב ומ"מ נראה שהולכים לפי סוג העבודה והמקצוע, ולא כפחות ממש, ועוד נראה שאם יש דירוג מקצועי נותן לו לפי הדירוג, אף על פי שיש יחידים המשכירים עצמם בזול. ונראה שאם יודע שהפועל לוקח במקומות אחרים יותר משאר פועלים, אינו יכול לתת לו כפחות שבשכירות, ולא דמי לשליח ששכר פועלים דקיי"ל שאפילו הפועל הוא בעה"ב ואינו עובד אצל אחרים אלא בשכר מרובה דאפ"ה נותן לו כפחות שבפועלים, שאני התם שלא שכרו אלא ע"י שליח, אבל כשהוא עצמו שכרו ויודע כמה נוטל נותן לו כפי שהוא נוטל, וכן אם הבטיח לו שכר טוב, נראה שאינו נותן לו כפחות שבשכירות, ועכ"פ צריך להוסיף לו יותר משאר פועלים, ואפשר שצריך לתת לו כמעולה שבשכירות. פתחי הושן חלק ד פרק ה הערה יא

²⁷ שו"ע ונו"כ שם ג

²⁸ וביאר הסמ"ע שחולקים ההפרש שביניהם, ולכן כשיש נשכרים בג' ויש בה' ויש בו', אינו נותן לו ה' שהוא כבינוני, אלא חולקים ההפרש בין היתר והפחות, דהיינו אחד ומחצה, ונותן לו ד' ומחצה. וכתב בקצה"ח הטעם דכיון דנחית לשומא של בני העיר דעתו על השיעור הבינוני, משא"כ כשלא התנה כלום נותן כפי הפחות.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

לא היה מנהג²⁹ בעיר אבל רוב אנשי העיר באים ממקום שיש מנהג, הולכים אחרי מנהג העיר שבאו משם³⁰, הלך ממקום שנהגו להשכים או להעריב למקום שנהגו שלא להשכים, או איפכא, הולכי אחרי המקום ששכר שם הפועלים³¹.

ה. ואלו אוכלין מן התורה העושה במחובר לקרקע בשעת גמר מלאכה ובתלוש מן הקרקע עד שלא נגמרה מלאכתו ובדבר שגידולו מן הארץ

כתיב (דברים כג פסוק כח – כט) **כִּי תֵבֵא בְּכֶרֶם רְעֵדָה וְאֶכְלָתָה עֲנָבִים כְּנֹפֶשֶׁד שֶׁבְעֵדָה וְאֵל כְּלֵידָה לֹא תִתֵּן. כִּי תֵבֵא בְּקִמְת רְעֵדָה וְקִטְפָתָה מְלִילַת בְּיַדְךָ וְחֶרְמֶשׁ לֹא תִגִּיף עַל קִמְת רְעֵדָה, נִצְטוּיֵנו³² בזה שהפועלים שהן עושין בדבר שגידולו מן הארץ ועדיין לא נגמרה מלאכתו בין בתלוש בין במחובר ויהיו מעשיהן נמירת המלאכה, הרי על בעה"ב מצוה שיניח אותן לאכול ממה שהן עושין בו. אפילו אינו עושה לא בידיו ולא ברגליו רק שנושא על כתפו³³.**

²⁹ רמ"א שם א

³⁰ בשו"ת פנים מאירות (ח"ב סימן סג) דן בשדכן ששידך ממקום שנותנים שכר שדכנות ביוקר למקום שהשכר הוא פחות, ולאחר שהביא דברי הנ"י והרמ"א בדברי הירושלמי העלה לענין פועל שאם השוכר בא ממקום היוקר למקום הזול ושכר פועל שיעשה מלאכה במקום הפועל, ודאי שא"צ ליתן אלא כמקום הזול, וכן אם השוכר הלך ממקום הזול למקום היוקר להביא פועלים למקומו, נותן להם כמקום היוקר, כיון ששכרם שם, אבל אם הלך ממקום היוקר למקום הזול ושכר פועלים שיעשו במקום היוקר, אינו נותן להם אלא כמקום הזול, ועיי"ש מ"ש בענין שכר שדכנות

³¹ והוא עפ"י דברי הנ"י בשם הירושלמי, שכתב שאם באו הפועלים למקום אחר להשכיר עצמם, בין שבאו ממקום משכימים ובין ממקום שאין משכימים, אין להם להשכים, דכשהלכו למקום שאין משכימים פשיטא שאין לילך אלא לפי המקום שנסכרו שם, ואפילו באו ממקום שאין משכימים יכולים לומר שנסכרו על דעת מנהג מקומם, משא"כ כשהשוכר הלך למקום הפועלים ושם משכימים, יכול לומר שלכך הטריח עצמו למקומם משום שידע שהם משכימים. ובכנה"ג (סימן שלא) הביא בשם הר" אברהם בן יעיש שכתב שאם הלכו הפועלים ונסכרו למקום משכימים, כופין אותם להשכים, והוא דלא כדברי הנ"י, וכתב הכנה"ג שהיתה לו גירסא אחרת בירושלמי. ובשם הריב"ש כתב שאם השוכר הולך למקום הפועל, יכול הפועל לומר ע"ד מנהג מקומי נשכרתי, אבל כשבא הפועל למקום אחר להשכיר עצמו, ע"ד מנהג המקום שנסכר שם הוא עושה, ולכאורה זו דיעה שלישית.

³² שו"ע ונו"כ שלז א

³³ קמ"ל דלא תימא דבעינן פועל העובד בידיו וברגליו בשעת דישה דומיא דשור, אלא דרשינן להלן צא: מדכתיב בפועל כי תבוא, ביאה סתם משמע, בכל מה שאתה באת שם לעבוד. סמ"ע שם ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטלי' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ופסוקים אלו לא נאמרו אלא בפועל, לפיכך השוכר את הפועל שיעבוד אצלו בגידולי קרקע הן שכיר יום או קבלן³⁴, אם שכרו לעשות עמו במחובר זכתה התורה לפועל שיאכל במה שעובד, באופנים שיבוארו להלן.

כשעושה עם בעל הבית בדבר שהוא מאכל של גידולי קרקע ואינו אוכל אלא מאותו מאכל שהוא עושה עמו. ואסור מן התורה לחסמו שלא יאכל שהרי התורה אמרה ואכלת³⁵, מיהו אם חסמו פטור ממלקות³⁶. וחייב לשלם כשיעור שהיה אוכל. אבל אם מתנה עמו שלא יאכל אין בו איסור בכך³⁷.

וגם הפועל בשכר אינו אוכל אלא כשהוא עושה בדבר שהוא מאכל של גידולי קרקע, ואינו אוכל אלא בשעת גמר מלאכת חיבורן. כגון בוצר ענבים ומוסק בזתים ואורה בתאנים וגודר בתמרים.

אבל העושה בדבר שאין גדולי קרקע, כגון החולב והמחבין כלומר שמוציא חמאה מן החלב, והמגבן, אינו אוכל.

וכן העושה במחובר שלא בשעת גמר מלאכה³⁸, כגון העודר בגפנים או מכסה שרשי האילנות, ואפילו המנכש בבצלים ושומים, כגון שעוקר את הקטנים מן הגדולים, לא יאכל מהם ואף על פי שהוא גמר מלאכת הקטנים, שעיקר המלאכה לצורך הגדולים להרחיב להם ועדיין לא נגמרה מלאכתן.

³⁴ מנחת חינוך תקעו א

³⁵ רמ"א שם

³⁶ ולא אמרינן קל וחומר הוא משור ומה שור שאי אתה מצווה להחיותו אתה מצווה על חסימתו ואם חסמו חייב מלקות דכתיב [שם כה, ד] לא תחסום שור בדישו וסמך ליה אם בן הכות וגו', אדם שאתה מצווה להחיותו אינו דין שאתה מצווה על חסימתו ואם תחסמו תחייב מלקות, ואין בזה משום אין מזהירין ומלקין מן הדין, דאיסור חסימה כבר נאמרה בואכלת וקל וחומר למלקות אתא. לאו מילתא היא, דאמר קרא כנפשך שהוא מיותר דהול"ל ואכלת ענבים כשבעך, אלא להכי אתא לומר כנפשך של בעל הבית כן תהא נפשו של פועל, מה נפשך אם חסמת עצמך פטור אף נפשו של פועל אם חסמתו פטור ממלקות, לפיכך אם חסמו מלקי לא לקי אבל שלומי צריך לשלם לו מה שהיה אוכל אם לא חסמו. לבוש שם

³⁷ סמ"ע שם ג

³⁸ ובחמשת מיני תבואה דאחר חיוב המעשרות יש עוד חיוב דמתחייב בחלה כ"ז שלא נגמרה מלאכתם אף דנגמרה למעשרות מ"מ אוכל עד שבולל במים דנגמרה מלאכתו לחלה ואינו אוכל אבל קודם לזה יאכל אף דנגמרה למעשר כיון דיש עוד חיוב חלה ולא נגמרה עדיין לחלה כ"ה דעת רוב הראשונים. אך הראב"ד חולק כל שנגמרה מלאכתו למעשר אינו אוכל אף שיש עוד חיוב חלה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

וכן שומרי גנות ופרדסים אינם אוכלים³⁹.

דף פז:

ו. אף כאן בפועל הכתוב מדבר

ודוקא⁴⁰ פועל שעשה אצל בעל הבית בשכר יכול לאכול ממה שהוא, אבל פועל העושה מעצמו אצל בעל הבית בחנם אינו אוכל⁴¹, שאם כן כל אחד יבא ויאמר אני רוצה לעשות מלאכה בשדה או בכרם זה כדי שיאכל ואם כן לא שבקת חיי לכל בריה.

ז. בכרם רעד ולא בכרם נכרי... גזל נכרי אסור

כבר התבאר במסכת ב"ק קיג. שגזל או גניבת עכו"ם אסור⁴², ויש אומרים שהוא איסור מן התורה, וקיי"ל להלכה דדינא דמלכותא דינא כמו שהתבאר שם.

³⁹ חדא דאינו גמר והבי' דלא זכתה התורה לפועל רק בעושה מעשה הן בידיו הן ברגליו והן בכתפיו ומשמר לאו כעושה מעשה דמי אינו אוכל ואפי' בתלוש אם שומר אינו אוכל דלא עביד מעשה. מנ"ח שם

⁴⁰ שו"ע ונו"כ שם ב

⁴¹ ולא אמרינן קל וחומר הוא, נוטל שכר אמרה תורה שיאכל עושה בחנם לא כל שכן, ד

⁴² שו"ע ונו"כ שמח ב ומשמע שהוא מן התורה וכן פסק בשו"ע הרב ה' גזילה סעיף א, וכתב שם שאפילו ציער את ישראל צער שאין בו תשלומין אסור לגזולו, ועי' בקו"א שם אות יא, והש"ך סימן שמח סק"ב ובסימן שנמט סק"ה הביא מדברי היש"ש שאינו אלא מדרבנן, והאריכו בזה האחרונים ואין כאן מקומו, עי' כנה"ג סימן שמח ובשו"ת שער אפרים חו"מ סימן ב, ובלבוש משמע שהוא מן התורה, אלא שאינו בכלל לא תגנוב, אלא ילפינן מוחשב עם קונהו או מואכלת את כל העמים, עיין שם, וכ"כ בשו"ת רדב"ז ח"ד סימן רה. ועיין במנחת מצוה רכד כתב שאף למ"ד גזל עכו"ם אסור מדרבנן, אפשר שגניבת עכו"ם אסור מן התורה, ועי' שו"ת נוב"ק יו"ד סימן פא ובשו"ת מהר"י אסאד ח"ג סימן רלג, ובחידושי רעק"א סימן שע כתב שגזל מפני דרכי שלום אינו אסור בעכו"ם, עיין שם, במנחת פתים סימן שמח מסתפק בגזול עכו"ם קמן שבישראל לא זכה אלא מפני דרכי שלום, כגון מציאה, שלכאורה מותר בעכו"ם, אלא דאפשר שלא נאמרו שיעורים לב"נ ויש לו זכיה אף בקטנותו, כמ"ש בשו"ת חת"ם יו"ד סימן שמו,

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

לפיכך פועל ישראל אצל עכו"ם צריך להקפיד על דיני הפועל כמו שנוהג כשמעסיקו ישראל, וי"א⁴³ שאסור לו לאכול בשעת מלאכה, אפילו באופן שאצל ישראל מותר. וי"א⁴⁴ שדינו כפועל העושה אצל ישראל.

הגונב גוי על מנת לצערו⁴⁵ או על מנת לשלם⁴⁶ י"א שאינו עובר בזה. ישראל מומר שמותר לאבד גופו, יש אומרים⁴⁷ שמותר גם ליקח ממנו.

ח. בנרם רעד ולא של הקדש

פועל העושה⁴⁸ מלאכה בשל הקדש, אסור לו לאכול בעת מלאכה, ואם אכל מעל. אולם אם פסקו עמהם מזונות הקדש נותן להם ממקום אחר מזונות.

⁴³ השי"ך סימן שלו סק"א ובתרומת הכרי שם ביאר על פי מה שבחי' הריטב"א לב"מ מצאתי שפי' כהשי"ך ולא של כותי שאסור לאכול ופריך השי"ס הניחא למ"ד גזל כותי אסור שייך למימר שאסרה התורה בכרם הכותי דלאו בר מיעבד מצוה הוא אלא למ"ד גזילו מותר אין מעם שיאסרוה התורה, אבל לגירסא שלפנינו דאיתא אבל למ"ד מותר איצטרך למשרי לא אתי שפיר לפירושו, והנה נראה דהריטב"א גרים אבל למאן דאמר מותר מאי איכא למימר ודו"ק.

⁴⁴ בשער משפט ובחידושי רעק"א שם כתבו שלגירסא שלנו בנמרא לא חמיר עכו"ם מישראל, וכעין זה כתב בחכמת שלמה ובביאור הנרי"פ לסה"מ לרס"ג ל"ת רסו, ועי' שו"ת הת"ס חו"מ סימן קפה, ועי' באחרונים שהאריכו בזה, וגם אם שייך לומר בדיני מזונות מי איכא מידי וכו', והמאירי כתב שפועל ישראל בשל עכו"ם אינו אוכל שמא לא ידע בדין תורה ויחשדנו בגזל, ולפי"ז גם לגירסא שלנו אסור משום גזירה.

⁴⁵ מדברי המנ"ח משמע שבעכו"ם אין איסור לגנוב ע"מ למיקט (צ"ע משום צער יהא אסור). וכן העלה בשו"ת בצל החכמה ח"ג סימן מה, ומדייק כן מדברי הפוסקים.

⁴⁶ בשו"ע הרב הלכות גזילה סעיף ד (בהשמטות הצנזור) כתב שלא אסרה תורה גזילה ע"מ לשלם אלא בישראל ולא בנכרי. ובאו"ח סימן תמ בקו"א ס"ק יא הוסיף לבאר שאיסור גזול ע"מ לשלם אינו אלא משום לא תחמוד, וכיון שאיסור לא תחמוד אינו בעכו"ם (עי' להלן), גם זה אינו אסור, וכעין זה כתב בהפלא"ה לה' קדושין סימן כח סעיף א. ובשו"ת בצל החכמה ח"ג סימן מה הביא עוד אחרונים הסוברים כן, ולפי"ז צ"ל דמ"ש בשו"ע הרב בה' גזילה סעיף ב שגזול ע"מ לשלם בישראל הוא איסור תורה, היינו לא תחמוד, וצ"ע. ובשו"ע הרב באו"ח שם מתיר עפ"י סברתו גם למכור פקדון חמין של עכו"ם בער"פ שלא מדעתו ע"ד לשלם לו,

⁴⁷ בשו"ע סימן שפח סעיף יג כתב שאסור לאבד ממון מוסר, אף על פי שמותר לאבד גופו, משום שממונו ראוי ליורשו, ודילמא נפיק מיניה זרעא מעליא, והרמ"א שם כתב בשם יש אומרים שמ"מ מותר ליקח ממנו לעצמו, ולא אסרו אלא לאבדו (בפמ"ג או"ח סימן קנו מצדד לומר שגם המחבר מודה לזה), והוא מדברי המרדכי בשם רבינו ברוך, והשי"ך שם ס"ק סג כתב שלהרי"ף וסייעתו גם זה אסור. וכ"כ בשם מהרש"ל והכריע כן, וכן נראה בשו"ת מהרש"ם ח"ב סימן רב, ובהנוד מצוה רכט כתב בהדיא שגם לגנוב ולגזול מישראל מומר אסור, וכתב עוד טעם שחז"ל הרחיקו זה כדי שלא ירגיל האדם טבעו בכך, כי גרעות הוא בנפש בהרגילה במדות הפחותות והרעות, ובשו"ת הת"ס חו"מ סימן קנד כתב שאפשר שאף הרי"ף וסייעתו מודים להמרדכי כשממון המוסר כבר בידו שמותר לעכבו, ולא נחלקו אלא לענין להוציא מידו, עיין שם ועי' מנ"ח מצוה רכח מ"ש בזה.

⁴⁸ רמב"ם הלכות שכירות פרק יב הלכה ה והלכות מעילה פרק ח הלכה א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ט. ואכלת ולא מוצץ ענבים

דרשו חז"ל וְאֶכְלֶתָּ עֲנָבִים וְלֹא מוֹצֵץ עֲנָבִים, לפיכך אסור לפועל⁴⁹ למוץ הענבים⁵⁰ ויזרוק החרצנים, או כל פרי אחר כיו"ב. י"א שאסור משום שאינו אכילה לשובע לתאבון אלא אכילה גסה, ובוזה לא התירה התורה להזיק את בעל הבית, וי"א שאסור משום שעל ידי כך יאכל כמות גדולה יותר של ענבים כיון שאינו אוכל את כולו.

י. ולא ענבים ודבר אחר

עוד דרשו חז"ל וְאֶכְלֶתָּ עֲנָבִים וְלֹא⁵¹ ענבים ודבר אחר, לפיכך לא יאכל הפועל עם הענבים פת או דבר אחר למתקן כדי שיוכל לאכול הרבה מהענבים, וכן לא יאכל אותם במלח. ואם קצץ עם בעל הבית שיאכל עד שיעור כך וכך, יכול לאכול אותו השיעור בין בפת בין במלח בין בכל דבר שירצה הואיל וקצץ.

יא. מה נפשך אוכל ופטור אף נפשו של פועל אוכל ופטור

פירות קטניות וירקות ותבואה⁵² שהגיעו לעונת המעשרות⁵³, ונתלשו ועדיין לא נגמרה מלאכתן כגון תבואה שקצרה ודשה ועדיין לא זרה אותה ולא

⁴⁹ שו"ע ונו"כ שם יג

⁵⁰ בסמ"ע [ס"ק כ"ח] כתב דנלמד מדכתיב [דברים פכ"ג פכ"ה] ואכלת ולא מוצץ. ובאמת כן הוא בש"ס דב"מ דף פ"ז ע"ב וע"ש בתוס' [ד"ה שבעד]. אמנם מהרמב"ם [פ"ב משכירות ה"י] משמע דנלמד מדכתיב ואכלת ענבים, דמשמע שצריך לאכול הענבים ג"כ ולא שימוץ אותם. וע"ש באסיפת זקנים שכתב בשם הר"ר יהונתן ב' טעמים, הדין משום דהוי אכילה גסה, כיון שאוכל הענבים בשעה שאינו תאב להם, שאין יכול לאכול החרצנים והזגים אלא מוצץ היינו מהענבים וזורק הקליפה החיצונה, דודאי אוכל אותה באכילה גסה ואין זה כנפשך שבעד, א"נ שאעפ"י שהוא תאב [חסר] אסרה עליו התורה משום שלא יפסיד יותר מן הענבים לבעל הכרם וע"כ צוהו שיאכל הכל גם הקליפה ע"ש. והנה הטעם הראשון לא נראה כן מהתוס' כמבואר למעין, אבל הטעם השני נראה כן מהרמב"ם הנזכר דיליף מדכתיב ואכלת ענבים שצריך לאכול הענבים ג"כ שלא יפסיד לבעל הכרם. וצ"ע שלא הזכירו המחברים מהרמב"ם הנ"ל. שושנת יעקב שם

⁵¹ שו"ע ונו"כ שם יב

⁵² שו"ע ונו"כ יו"ד שלא פב

⁵³ הוא הבאת שליש וכל הזמנים המבוארים בפ"ב ה"ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ת"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

מרחח⁵⁴, מותר לאכול מהן בלי תרומות ומעשרות אכילת עראי⁵⁵, עד שתגמ' מלאכתן⁵⁶, מלאכת השדה, וכן לסוך בשמן סיכת עראי אבל לא אכילת קבע אף על פי שלא נגמרה מלאכתן וגם דעתו להוליכן לבית, ומשתגמר מלאכתן אסור לאכול מהן עראי.

בד"א, בגומר פירותיו למכרן בשוק, או בשדה⁵⁷. אבל אם היתה כוונתו להוליכן לבית, הרי זה מותר לאכול מהם עראי אחר שנגמרה מלאכתן, עד שיקבעו למעשר. ע"י ראיית פני הבית מדאורייתא או ע"י שאר הששה דברים⁵⁸.

השוכר את הפועלים⁵⁹ לעבוד אצלו בפירות בין בתלושין בין במחוברין, הואיל ויש להם לאכול מן התורה במה שהן עושין, אפי' בלי רשות בעה"ב, הרי אלו אוכלין אכילת עראי ופטורים מן המעשר, שמדכתיב פִּנְפֹּשֶׁף דרשו חז"ל שנתנה לו התורה דין בעל הבית באכילת עראי, ואינו כלוקח שקנה ממנו⁶⁰.

⁵⁴ הוא שמחליק ומיפה פני הכרי אחר שגומר הזריה ועושה אותה כרי

⁵⁵ ומה"ת מותר לאכל אפי' אכילת קבע עד שימרח כמש"כ תוס' נדה ט"ו ב' ע"ז מ"א ב' וכ"כ רש"י שם ובברכות ל"ה ב' ובפסחים ט' א' ובנדה ט"ו ב' וכ"כ הרשב"א בתשו' סי' שס"א אבל חכמים אסרו אכילת קבע כדי שלא יבא לאכל אחר מירוח והקילו באכילת עראי וגם כהן אסור לו לאכל אכילת קבע וזיתים וענבים העומדים ליין ושמן אין חייבין מה"ת עד שיעשו יין ושמן ואם חשב עליהן לאכילה חייבין מה"ת לרוב הפוסקים ומסתבר דענבים שנגמרו מלאכתן לאכילה ונמלך עליהן ליין מהני מחשבתו להתיר אכילת עראי ואינו מוכרח. עיין חז"א שביעית סי' ז' סקב"ד. דרך אמונה מעשר פרק ג ס"ק ז

⁵⁶ וברמב"ם מעשר פרק ג התבאר שיערו אכילת עראי

⁵⁷ דחייב לעשרן מדרבנן כנ"ל פ"ב ה"א וכיון שאין בדעתו להכניסן לבית ואפשר שימצא לקוחות ויקנהו מידו ויאכלוהו בשוק ולכן חייב מיד שגמרן במעשר ואסור אפי' אכילת עראי מיהו אם גמרן ואח"כ נמלך למכרן בשוק הוקבע מיד מדאורייתא וי"א דגם זה אינו אלא מדרבנן דמדאורייתא גם בזה צריך ראיית פה"ב ויש ראשונים דס"ל דגם בזה צריך ראיית פה"ב גם מדרבנן או א' משאר דברים הקובעים אלא דבזה סני אם הכניסן בגורן לבית ששם כיון שאין דעתו להכניסן לבית אחר אבל בדעתו להוליכו לבית לא סני בבית שבגורן כיון שאינו אלא לפי שעה ועתיד להביאן לבית קבוע יותר כדלקמן פ"ד הי"א וי"א דבמוליד לשוק אף על פי שדעתו להכניסו בבית שבשוק אפי' קובע מיד דבית שבשוק אינו קבוע שמא ימצא לקוחות קודם שיגיע לשוק וכ"ד הגר"א. דרך אמונה שם יא

⁵⁸ החצר, והמקח, והאש, והמלח, והתרומה, והשבת, וכולן אין קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתו כמבואר ברמב"ם שם פרק ג הלכה ג

⁵⁹ שו"ע ונו"כ שם ק

⁶⁰ ואפי' התנה עמהם שיאכלו לא אמרי' דהוי כמקח דכיון שלא הי' צריך להתנות שהרי בלא"ה אוכל א"כ התנאי שלו לא מעלה ולא מוריד ויכול אדם להערים על פועליו ולהאכילן בלי מעשר שיקצצו תאנה א' ויאכלו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ואם התנה עמהן שיאכלו מה שלא זכתה להן תורה, כגון שהתנה עמהן הפועל שיאכלו בניו עמו או אשתו או בני ביתו או שיאכל בנו בשכרו⁶¹ או שיאכל אחר גמר מלאכתו בתלוש, מה שיאכל הפועל פטור ובנו אסור לאכול עד שיעשר הואיל ואוכל מפני התנאי, ה"ז כלוקח וקובע למעשר. ולכן בעה"ב אסור לו להאכילם עד שיעשר⁶², ואם הבעה"ב אינו מעשר צריכין הם לעשר, ויש להסתפק⁶³ אם המעשר על חשבון בעה"ב כיון שחייב לעשר או על חשבון הפועל כיון שידע שהוא טבל.

יב. שבעך ולא אכילה גסה

מדכתיב שְׁבַעֶךָ, דרשו חז"ל שמותר⁶⁴ לפועל לאכול דוקא כדי שביעה ולא שיאכל אכילה גסה. ואפילו אם⁶⁵ היא אכילה גסה מחמת שאכל קודם לבן דברים אחרים, ואינו אוכל אלא פירות מועטים, אסור.

יג. ואל כליד לא תתן בשעה שאתה נותן לכליו של בעל הבית אתה אוכל ובשעה שאי אתה נותן לכליו של בעל הבית אי אתה אוכל

עוד דרשו חז"ל וְאֵל כָּלִיךָ לֹא בִזְמַן שֵׁאתָה⁶⁶ נותן לתוך כליו של בעל הבית אתה אוכל כו', דהיינו דוקא בשעת עשיית מלאכה של בעל הבית הוא אוכל, אבל אינו אוכל בשעה שאינו עושה מלאכתו של בעל הבית.

בזמן הקציעה תשע ופטורין ויכולין לאכול אפי' אשכול ראשון של מלאכתן ואשכול אחרון. דרך אמונה מעשר פרק ט ס"ק פח

⁶¹ דכיון דבלא תנאו אין רשאי ליתן חלקו לבנו כמש"כ רבנו בפ"ב משכירות הי"ג שמשל שמים הוא אוכל והתורה לא זיכתה אלא לו ולא לאחרים לכן בשמתנה שיאכל בנו במקומו הו"ל מקח

⁶² תוספתא מעשרות פ"ב הי"א ואיתא שם ואם הבעה"ב מוציא ונותן לפניהם בעין יפה אוכלין וא"צ לעשר ואולי הטעם דאע"פ שהוא ע"ה כיון שנותן בעין יפה יותר ממה שהתנו בודאי עישר ג"כ וצע"ק וע"ל אות קנ"ט שכתבנו בע"א קצת.

⁶³ רמב"ן בסוגיא מסופק בזה ועי' בתוס' אנשי שם פ"ג דמעשרות מ"א דפשימא לי' דמשל פועל ולא ראה ד' הרמב"ן הנ"ל וע"ש בשטמ"ק בשם הרשב"א דמשמע שאם יכול לאכול א' א' א"א לו לאכל ב' ולעשר משל בעה"ב אבל אם גם א' א' אסור לו מעשר משל בעה"ב דאדעתא דהכי נתן לו.

⁶⁴ שו"ע ונו"כ הו"מ שלו יד

⁶⁵ כ"כ המנ"ח [מ' תקע"ו סק"ח]. בית יעקב שם מהשטמ"ק

⁶⁶ שו"ע ונו"כ שם יא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

לפיכך לא ישב הפועל ויאמר עד עתה אני מנעתי את עצמי ולא נטלתי לאכול, ועל כן אשב עתה ואוכל, אלא דוקא בשעת עשייה יאכל, אבל מפני תקנת בעל הבית שלא יתבטל הפועל ממלאכתו⁶⁷, אמרו חז"ל (להלן צ"א): שאחר שגמר הפועל מלאכת שורה זו והולך להתחיל שורה אחרת יכול לאכול אפילו שלא בשעת מלאכה, שטוב הוא לבעל הבית כדי שלא יתבטל בשעת עשיית מלאכתו.

⁶⁷ רבשעה שהוא אוכל אי אפשר לו לעשות מלאכתו. סמ"ע שם כה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

